Y 31959/031/18

31.5.2018

Kirjallinen asiantuntijalausunto

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta
LiV@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Liikenne- ja viestintäviraston perustamisesta, Liikennevirastosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 61/2018 vp)

VR-Yhtymä Oy (**VR**) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkokentässä mainitusta hallituksen esityksestä ja lausuu siitä seuraavaa:

1. Yleiset kommentit hallituksen esityksestä

Kannatamme virastouudistuksen tavoitteita. Viranomaistehtävien selkeyttäminen, sääntelyn sujuvoittaminen sekä luotettavien ja sujuvien liikenne- ja viestintäverkkojen turvaaminen ovat tärkeitä päämääriä. Uudistuksen yhteydessä tulee huolehtia, että näihin tavoitteisiin myös päästään.

Uudistuksessa tulee varmistua toiminnan laadusta, luotettavuudesta ja turvallisuudesta sekä muutoksen yhteydessä että uuden virastokokonaisuuden toiminnassa. Uudistus ei saa aiheuttaa liikenteen toimijoiden kustannusten nousua. Erityisesti tulee keskittyä liikenneinfrastruktuurin tason ja väylien kunnossapidon turvaamiseen.

Uudistuksessa tulee varmistua uusien virastojen ja perustettavan liikenteenohjausyhtiön välisestä yhteistyöstä ja rajapintojen toimivuudesta. Virastojen toimintojen välille ei tule jäädä päällekkäisyyksiä. Uudistuksella on yksinkertaistettava nykyistä toimintamallia huolehtien kuitenkin viranomaistoimintojen edellyttämästä riippumattomuudesta mm. rataverkon haltijan ja raideliikenteen turvallisuusviranomaisen välillä. Rautatieliikenteen monitoimijaympäristön viranomaistehtävät on määriteltävä nopeasti.

Kannatamme rataverolain kumoamista.

2. Virastouudistuksen toteuttaminen

Suomalaisen liikenteen laatua ja palveluita tulee parantaa virastouudistuksen avulla. Liikenteen harjoittajien tai käyttäjien kustannukset eivät uudistuksen myötä saa nousta, vaan uudistuksen tulee johtaa tehokkaampaan ja sitä kautta edullisempaan liikenteen järjestämiseen. Tulee huolehtia tarvittavan asiantuntemuksen ja osaamisen siirtämisestä perustettaviin virastoihin niiden tehtävänjaon mukaisesti.

Uudistuksessa tulee turvata väyläinfrastruktuurin rahoitus. Rataverkon korjausvelka on mittava ja ratainfran huonokuntoisuus vaikuttaa liikennöintiin

VR-Yhtymä Oy
PL 488 (Vilhonkatu 13)
00101 Helsinki
P. 0307 10
F. 0307 21 700
etunimi.sukunimi@vr.fi
www.vrgroup.fi
Y-tunnus 1003521-5
VR-Yhtymä Oy, Helsinki
Vilhonkatu 13, 00100 Hki

ja liikenteen täsmällisyyteen tällä hetkellä merkittävästi. Uudistuksessa on huolehdittava, että väyläinfrastruktuurin kehitys ja ylläpito turvataan. Rataverkon toimivuus edellyttää sen olennaista parantamista.

Uudistuksella on kyettävä käytännössä yksinkertaistamaan nykyisiä toimintamalleja. Lakivalmistelun edetessä tätä ei juurikaan ole selvennetty, mutta sen sijaan toimijoiden kenttää esitetään laajennettavaksi sillä, että virastoille annettaisiin mahdollisuus ulkoistaa toimintojaan. Uusien virastojen, perustettavan liikenteenohjausyhtiön sekä mahdollisten ulkoistuskumppanien välisestä yhteistyöstä ja rajapintojen toimivuudesta tulee huolehtia. On varmistuttava siitä, ettei virastojen toimintojen välille ei jää päällekkäisyyksiä ja että uudistuksella pystyttäisiin käytännössä yksinkertaistamaan nykyistä toimintamallia.

Rautatieyrityksen kannalta uudistuksen myötä hajautettaisiin nykyisin Liikennevirastolle kuuluvia tehtävät Väylävirastolle ja uudelle liikenteenohjausyhtiölle. Uudistuksen myötä Väylävirasto hankkisi liikenteenohjaukseen ja ratakapasiteetin jakamiseen liittyviä tehtäviä perustettavalta liikenteenohjausyhtiöltä. Vastuu liikenteenohjauksesta ja kapasiteetin jakamisesta olisi kuitenkin rataverkon haltijalla. Yksityiskohtainen työnjako ei käy lakiesityksestä vieläkään ilmi, vaikka jakoa on valmistelun edetessä pyritty selkeyttämään. Väyläviraston ja uuden yhtiön työnjakoon ei saa jää päällekkäisyyksiä ja sitä kautta epäselvyyksiä, ristiriitoja ja lisäkustannuksia. Perustettava liikenteenohjausyhtiö olisi liikenne- ja viestintäministeriön omistajaohjauksessa. On ristiriitaista, että LVM ohjaisi sekä perustettavaa yhtiötä että siltä palveluja ostavaa virastoa.

Vastaavasti Väyläviraston ja Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänjaon tulee olla selkeä mm. liikennejärjestelmien ja rataverkon suunnitteluun liittyvien tehtävien suhteen. Väylävirasto tulee olemaan VR Track Oy:n merkittävä asiakas mm. radanrakentamisessa ja kunnossapidossa. Tulee huolehtia siitä, että Väylävirastolle jää riittävässä laajuudessa ja selkeänä kokonaisuutena nykyisin Liikennevirastolle kuuluvat tehtävät väyläinfran suunnittelussa, kehittämisessä ja ylläpidossa. Virastojen tehtävien välille ei saa jäädä epäselvyyksiä tai ristiriitoja.

Pidämme perusteltuna ehdotettua mallia, jossa rataverkon haltija on erillinen raideliikenteen turvallisuusviranomaisesta. Uudistuksessa on tärkeää turvata rautatiealan sääntelyelimen itsenäisyys ja erillisyys rataverkon haltijasta.

Liikenteen hallinnonalalla on vireillä samanaikaisesti useita muutoksia ja niiden keskinäinen riippuvuus ei käy esityksestä ilmi. Virastouudistuksen kanssa käsitellään samanaikaisesti, mutta erillisenä asiana kokonaisuuteen vahvasti liittyvää liikenteenohjausyhtiön perustamista. Lakiesitysten erik-

VR-Yhtymä Oy

PL 488 (Vilhonkatu 13)
00101 Helsinki

P. 0307 10
F. 0307 21 700

etunimi.sukunimi@vr.fi
www.vrgroup.fi

Y-tunnus 1003521-5

VR-Yhtymä Oy, Helsinki
Vilhonkatu 13, 00100 Hki

seen käsittely tekee kokonaisuuden hahmottamisesta haastavaa. Keskeneräinen maakuntauudistus hankaloittaa kokonaisuuden hahmottamista vielä lisää.

Rautatieliikenteessä henkilöliikenteen kilpailun avautuminen ja toimijoiden kasvava määrä tulevat vaikuttamaan olennaisesti virastojen toimintaan. Helsingin seudun lähiliikenteen kilpailutuksen myötä niille on syntymässä varsin nopeasti aivan uudenlaisia tehtäviä, joista monien toteutus on vielä ratkaisematta. Suomen rautatieliikenne on vasta siirtymässä monitoimijaympäristöön ja monet toimintamallit mm. liikenteen yhteensovittamisen suhteen ovat vielä täsmentymättömiä. LVM:n hallinnonalan virastouudistuksen yhteydessä pitää varmistaa, että uusien toimijoiden välinen työnjako selkiytyy mahdollisimman nopeasti, jotta nämä keskeneräiset tärkeät kilpailun avautumisen valmistelutehtävät eivät jää uudistuksen jalkoihin.

3. Virastojen tietovarannot

Lakiesityksessä on useita tietovarantojen ylläpitämiseen liittyviä säännöksiä. Esimerkiksi liikennepalvelulain V osan 4 lukuun ehdotetaan säännöksiä Liikenne- ja viestintäviraston ylläpitämistä tietovarannoista. Lakiesityksen perusteluissa selvennetään tiedonantovelvollisuuden koskevan esimerkiksi rautatieliikenteen osalta nykyisin rautatietilaston laatimiseksi tarvittavia tietoja. Lakitekstiin velvoitteen määrittely on kuitenkin jäänyt vielä varsin avoimeksi ja epäselväksi. Tiedonantovelvoitteen tulisi myös lakipykälässä olla yksityiskohtaisesti määritelty ja yksilöidä koskemaan tilastointia koskevia tarpeellisia tietoja.

Tiedonantotapojen tulisi olla joustavia eikä aiheuttaa toimijoille esimerkiksi järjestelmäkustannuksia. Liikesalaisuuksien säilymisestä ja henkilötietojen suojasta on huolehdittava. Erityisesti tavaraliikenteen kuljetuksiin liittyy liikesalaisuuksia, joiden paljastuminen olisi haitallista suomalaiselle teollisuudelle ja Suomen kilpailukyvylle.

4. Rataveron lakkauttaminen

Kannatamme esitystä rataverolain kumoamisesta. Esityksen mukaan rataveron integroidaan jatkossa osaksi Väyläviraston valtion rataverkon käytöstä perimää ratamaksua. Erillistä rataveroa ei enää perittäisi.

Ratamaksun uusia maksuelementtejä määriteltäessä tulee huolehtia maksun tasapuolisuudesta sekä huomioida ympäristönäkökohdat EU-lainsäädännön mahdollistamalla tavalla: ympäristöystävällisemmän sähkövetoisen liikenteen ratamaksuja ei saa asettaa niin korkeiksi, että se kannustaisi käyttämään dieselvetoista junaliikennettä jättäen pahimmassa tapauksessa rataverkon sähköistämisinvestoinnit täysimääräisesti hyödyntämättä. On myös varmistuttava, että ratamaksun määrittämisessä huomioidaan vain

VR-Yhtymä Oy

PL 488 (Vilhonkatu 13)
00101 Helsinki

P. 0307 10
F. 0307 21 700

etunimi.sukunimi@vr.fi
www.vrgroup.fi

Y-tunnus 1003521-5

VR-Yhtymä Oy, Helsinki
Vilhonkatu 13, 00100 Hki

ne tarkasti määriteltävät rautatieinfrastruktuurin osat, jotka siihen on edellytetty kuuluvan. Ratamaksu-uudistus ei saa johtaa rautatieliikenteen maksujen nousuun ja siten vaarantaa tavoitetta rautatieliikenteen kulkumuotoosuuden ja liikennemäärien kasvattamisesta.

5. Yhteenveto

- *Työnjaon on oltava selkeää ja päällekkäisyydet karsittava.*
- *Väyläinfrastruktuurin parantamiseen on panostettava, ratainfran huono kunto aiheuttaa merkittävää haittaa.*
- *Rautatieliikenteen monitoimijaympäristön toimintamallien syntymisestä tulee huolehtia.*
- *Tietojen toimittamista koskevien velvoitteiden on oltava selviä ja perusteltuja. Liikesalaisuudet on turvattava.*
- *Kannatamme rataveron poistamista.*

VR-YHTYMÄ OY

Leena Keisanen
lakimies